

Artikelen gepubliceerd in het Leiderdorps Weekblad uit de serie “Historie Vlakbij Huis” en in de aanloop naar Open Monumenten Dag.

I. Open Monumenten Dag Jaargang 2023

Inhoudelijke, informatieve artikelen die jaarlijks in juli en augustus in het Leiderdorps Weekblad gepubliceerd worden in de aanloop naar Open Monumentendag.

2023	28 juni	650 jaar geschiedenis van de Hollandse tuyn
2023	16 augustus	De Leiderdorpsse brug is terug; 1452 - 1964
2023	23 augustus	De schans van Valdez herbouwd
2023	6 september	Stolpersteine voor familie van Hoorn – Italiaander

II. Historie vlakbij Huis Jaargang 2023

Artikelen gepubliceerd in het Leiderdorps Weekblad uit de serie “Historie Vlakbij Huis”

2023	Januari	De geschiedenis van het Tielemanslaantje	Peter Diebels
2023	Februari	Dwars door Leiderdorp	Peter Diebels
2023	Maart	Leiderdorp in 1888, deel 1	Bob Reidsma
2023	Mei	De geschiedenis van de Dr. van Rijnstraat	Peter Diebels
2023	Juni	Leiderdorp in 1888, deel 2	Bob Reidsma
2023	Juli	Leiderdorp in 1888, deel 3	Bob Reidsma
2023	September	Het weeshuis van Leiderdorp	Peter Diebels
2023	Oktober	De burgemeesters van Leiderdorp 1813 - 2023	Peter Diebels
2023	November	De lange akker en haar bewoners	Peter Diebels

I. Open Monumenten Dag

Jaargang 2023

28 Juni 2023

650 jaar geschiedenis (van de Hollandse tuin)

16 Augustus 2023

De Leiderdorpse brug is terug; 1452 - 1964

Na zestig jaar is tijdens Open Monumentendag 2023 de Leiderdorpse brug weer te zien in de Bruggestraat, tegenover de Dorpskerk.

Vraag het de brugwachter maar blijf wel aan deze zijde van de brug. Anders moet je tol betalen. Hij zal je vertellen dat de Leiderdorpse brug al van af het begin een tolbrug was. Deze eerste en oudste Leiderdorpse brug over de Oude Rijn verbond de Hoge Rijndijk met de Lage Rijndijk .

Het besluit in 1452.

In “De oudste bestuursregisters van het Hoogheemraadschap van Rijnland (1442-1520)” leest men dat op 2 oktober 1452 is besloten toestemming te verlenen voor het bouwen van een brug.

Kort daarvoor, op 25 september 1452, had Zoeterwoude al overeenstemming bereikt met Johan van Wassenaar, de burggraaf van Leiden en tevens ambachtsheer van Leiderdorp, om het voetveer te vervangen door een brug. Dit zou, na toestemming van de hoogheemraden, direct kunnen plaatsvinden.

Er worden, twee voorwaarden gesteld: “ten 1e dat als de brug zou worden vernietigd door oorlog of anderszins er weer een veer mocht komen, ten 2e dat de brug zou zijn gemaakt tussen 25 september 1452 en eind mei eerstkomende”.

Geen brug zonder gedonder.

Er was echter een heftig geschil gerezen over de uitleg van de afspraken. De burggraaf van Leiden, immers ook ambachtsheer van Leiderdorp, werd uitdien hoofde eigenaar van de brug. Hij was gewend het voetveer te verpachten en wilde dus ook tol heffen op de brug. De inkomsten hoorden namelijk bij de ambachtsheerlijkheid en dus bij de ambachtsheer.

Het gesteggel over het tolrecht duurde 40 jaar. Pas in 1492 was men eruit. De genoemde twee voorwaarden werden “gescheurd, vernietigd en verder gehouden van onwaarde” en de brug werd gebouwd. Er was wel bedongen dat “ook op de brug, Leiderdorpse ingezetenen geen bijdrage mocht worden gevorderd”.

Anderen, ook de Zoeterwoudse “onderzaten”, die in Leiderdorp naar de dorpskerk of naar de begraafplaats gingen, moesten ‘brugrecht’ (tol) betalen, gelijk als voorheen voor het voetveer. Er werd (zeer waarschijnlijk) een eenvoudige, vaste houten brug gebouwd.

De brug vernield.

van

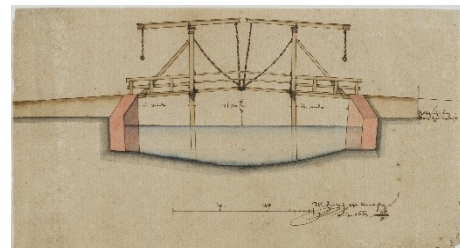
Het is bekend dat als de Spanjaarden in 1574 de schans in de dorpskern van Leiderdorp verlaten, zij het dorpshart met de dorpskerk en de brug vernield achterlieten.

De situatie bij de oversteek van de Rijn na 1574: "De brug is weggeraakt en vervangen door een schouw". In andere geschriften wordt vermeld dat deze schouw (voetveer) pas in 1597 weer werd ingevoerd, daar is dus enige onzekerheid over.

Een nieuwe brug

Pas in 1664 wordt begonnen met de bouw van een nieuwe vaste oversteek, een "ophalende brug ten wederzijds met steen hoofden die de naam Schouwbrugge krijgt". Het is een dubbele klapbrug, die dienst heeft gedaan tot 1925.

In dat jaar wordt deze brug vervangen door een basculebrug. Een basculebrug met een enkele

klap is een volledig openende brug, dus tot 90°. Ook om deze brug te passeren moest tol worden betaald. Als de brug geopend moest worden was de scheepvaart ook tol of bruggeld verschuldigd.

Leiden eigenaar van de brug en de opbrengsten.

Rond 1900 was de brug nog steeds eigendom van de gemeente Leiden, een voortzetting van een eigendomsbezit dat al in de 15de eeuw van kracht was. De gemeente Leiden verpachtte de brug. De pachter mocht tol heffen om de pacht te betalen en een eigen inkomen te verkrijgen.

Pachter Ramaker

De familie Ramaker pachtte de brug in 1884 en beheerde tevens het café "Het Wapen van Leiden" dat gelegen was naast de brug in de Bruggestraat.

Moeder Ramaker maakte van de ontvangen tolgelden rolletjes van 50 halve centen, die door de slager, de melkboer en de bakker als wisselgeld werden gebruikt. Het tarief varieerde van 0,5 cent voor één persoon tot 10 cent voor een rijtuig met twee of meer paarden. Er golden aparte tarieven voor dieren; zo moest 1 cent worden betaald voor een os, een koe of een hoornbeest. Dokter De Bruijne, die van 1900 tot 1932 praktiseerde in Leiderdorp, betaalde f 25,- per jaar en mocht onbeperkt gebruik maken van de brug.

Einde tolheffing

B&W van Leiderdorp begonnen al in 1929 onderhandelingen over opheffing van de tolheffing, maar pas tijdens de tweede wereldoorlog gelukte het eindelijk de brug in eigendom van Leiden naar Leiderdorp te

TOL.		
RYTUIG ZONDER ONDERSCHIED MET 2 OF MEER PAARDEN	BESPANNEN	10CENT
RYTUIG MET 4 WIELEN MET 1 PAARD	" " " " " "	7½ "
" " 2 " " 1 "	" " " " " "	5 "
" OF KAR MET EZEL OF HONDEN BESPANNEN		2½ "
VRACHTAUTO		10 "
PERSONENAUTO MET MEER DAN 4 PLAATSEN	BLIJVEN DIE VAN DEN CHAUFFEUR	10 "
PERSONENAUTO MET MINDER PLAATSEN		5 "
MOTORRYWIEL MET OF ZONDER ZYSPANWAGEN		2½ "
RYWIEL		1 "
IN OF OP DEZE RYLEN VOERTUIGEN ZIT'TENDE OF STAANDE PERSONEN ZYN VRY		
PAARD OF EZEL		2½ "
KALF SCHAAP OF VARKEN		½ "
OS KOE OF HOORNBEEST		1 "
IEDER PERSOON GEEN INGEZETENE VAN LEIDERDORP ZYNDE		½ "

doen overgaan. Na de overname werd de tolheffing op 1 januari 1943 opgeheven. In 1964 wordt de Leiderdorpse brug vervangen door de "Stierenbrug", de oude brug wordt in 1965 gesloopt en in 1978 worden ook de brughoofden in de Oude Rijn verwijderd, Bronnen: Artikel Historie vlakbij huis maart 2008 Warner Veltman en september en oktober 2014 Jan Snatersen.

Afbeeldingen: ELO , National Archief, Provinciaal Archief.

23 Augustus 2023

DE SCHANS VAN VALDEZ

Tijdens het beleg van Leiden door de Spanjaarden in 1572 en 1574, was Leiderdorp het hoofdkwartier van de Spaanse bevelhebber Valdez. Hij bouwde daar een grote schans. De schans bestond uit twee delen, ongeveer te situeren ten noorden van de Rijn (Kastanjelaan/Hoogmadeseweg) en via de Bruggestraat en voormalige brug over de Rijn naar de zuidoever van de Rijn. Hoe deze schans eruitgezien heeft is op zaterdag 9 september te zien in de voormalige gemeenteschool aan de Kerklaan 13.

In een interview met Willem Appeldoorn is hem gevraagd hoe het idee is ontstaan om de Schans van Valdez in een maquette weer te geven. Het idee ontstond, volgens Willem, tijdens een overleg over nieuwe toevoegingen aan de expositie "weet waar je woont" die te zien is in het Leiderdorps Museum. Hij was in december 2022 aan de uitwerking van dit idee begonnen.

Toen het thema van Open Monumenten Dag 2023 bekend werd, "Levend erfgoed; als monumenten konden spreken", is besloten om de maquette ten toon te stellen.

Willem, die al diverse poppenhuizen heeft gebouwd en zich specialiseert in het maken van de inrichting van deze huizen, het meubilair, heeft geen ervaring met het maken van een maquette, maar vindt het een uitdaging om iets wat in de 16de eeuw heel groot was, in het klein na te maken.

Het vinden van de juiste verhoudingen tussen de dorpskerk, de huizen, en de schans zelf vindt hij de grootste uitdaging.

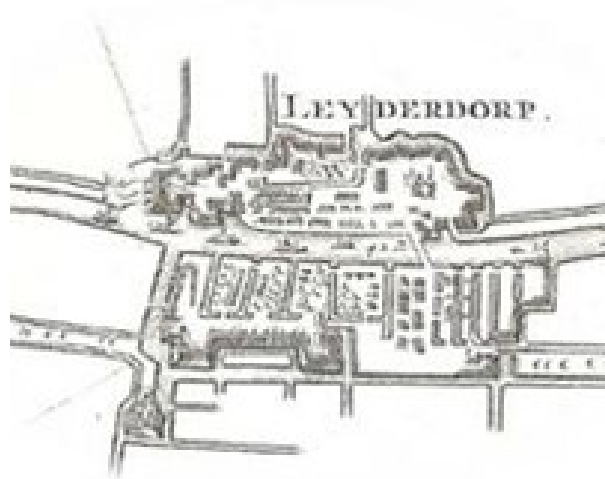

In de maquette zijn circa 60 huizen weergegeven, tientallen tenten waar de Spanjaarden in verbleven, de dorpskerk met losse toren, de Leiderdorpse brug, alles omringd door een palissade. De palissade was een aardewal met daarop houten palen. In de maquette bestaat deze uit 1000 stokjes van 2 cm lengte. Een enorme zaagklus die Willem met zijn modelbouw zaagmachientje heeft volbracht.

Voor de palissade heeft Willem satéstokjes gebruikt, voor het maken van de huisjes vuurpijlstokjes, en verder gebruikte Willem resten van houten lamellen en foamplaat om de Schans van Valdez te bouwen. De tientallen Spaanse tenten, 1,5 cm hoog en in doorsnede, op de maquette zijn gevouwen van papier, een werk waarbij Willem hulp heeft gehad van enkele vrijwilligsters van het Leiderdorps Museum.

Willem hoopt de maquette van de Schans van Valdez op tijd klaar te hebben waarna dit “meesterwerk” **op zaterdag 9 september tijdens Open Monumentendag** te zien zal zijn in de voormalige gemeenteschool aan de Kerklaan 13 (naast de Dorpskerk). De Spaanse veldheer Valdez zelf zal vertellen over het leven in en om de Schans tijdens het beleg van Leiden en over de Spaanse soldaten in Leiderdorp. Hij zal vertellen over het belang van de schans op dit strategische knooppunt van wegen en waterwegen.

Wat was de militaire strategie die Valdez vanuit zijn Leiderdorpse hoofdkwartier volgde? Is het belegerde Leiden aan een Spaanse bestorming ontkomen door toedoen van Valdez' geliefde Magdalena Moons? Na het onder water zetten (inundatie) van het gebied rond Leiden, in opdracht van prins Willem van Oranje, verlieten de Spanjaarden de schans, na brandstichting en vernielingen te hebben aangericht. Voor Leiderdorp restte een langdurige en moeizame wederopbouw. Het herstel van de verwoeste Dorpskerk en de herbouw van de brug kosten vele jaren van onderhandelingen met de Ambachtsheer van Leiderdorp, te weten de stad Leiden.

6 September 2023

Stolpersteine voor familie Van Hoorn - Italiaander

In het nabijgelegen parkje bij het Limesaquaduct is in 2022 op initiatief van het Groenoverleg Leiderdorp, onder wie kunsthistorica Claudia Thunnissen, een nazaat geplant van de Anne

Frankboom. Deze witte paardenkastanje uit de tuin van het Achterhuis houdt de herinnering levend aan omgebrachte Joden uit Leiderdorp. Wat is Claudia Thunnissen in haar onderzoek te weten gekomen over deze familie?

Op 26 april 1941 kwamen Barend en Hester van Hoorn – Italiaander met hun kinderen Salomon, Carolina, Simon en Jacob vanuit Den Haag in Leiderdorp wonen op het adres Koningstraat 60. Hun vijf andere kinderen hadden hun ouderlijk huis in Den Haag toen al verlaten. Deze zes familieleden zijn opgepakt en in 1942 en 1943 in Auschwitz en Sobibor omgebracht. Om hen te gedenken worden op initiatief van het Comité Open Monumentendag Leiderdorp en het Groenoverleg Leiderdorp Stolpersteine voor Koningstraat 60 geplaatst.

Stolpersteine

Sinds 1992 maakt kunstenaar Gunter Demnig messing naamplaatjes op stenen om de slachtoffers van het nationaalsocialisme rond en tijdens de Tweede Wereldoorlog te herdenken. Hij noemde ze Stolpersteine, een combinatie van de Duitse woorden Stolpern (“struikelen”) en Steine (“stenen”) om voorbijgangers spreekwoordelijk te laten struikelen en zo hun aandacht voor de slachtoffers te trekken. Stolpersteine worden in de stoep geplaatst voor de laatste (vrij gekozen) woning van het slachtoffer. Op elke steen staat de naam van één slachtoffer, met daaronder zijn of haar geboortejaar, plaats en datum van arrestatie en plaats en datum waar hij of zij is vermoord of overleden. Inmiddels zijn er in meer dan 1200 plaatsen in Europa Stolpersteine geplaatst.

Stolpersteine in Leiderdorp

De eerste Stolpersteine in Leiderdorp worden geplaatst voor

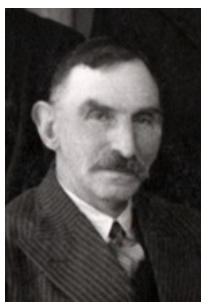
1. **Barend van Hoorn** Den Haag 5 maart 1870 - Sobibor 14 mei 1943
2. **Hester Italiaander** Den Haag 24 april 1866 - Sobibor 14 mei 1943

en vier van hun negen kinderen:

3. **Salomon van Hoorn** Den Haag 12 september 1900 - Auschwitz 30 september 1942
4. **Carolina van Hoorn** Den Haag 9 januari 1903 - Auschwitz 24 september 1943
5. **Simon van Hoorn** Den Haag 5 november 1906 - Auschwitz 30 september 1942
6. **Jacob van Hoorn** Den Haag 28 augustus 1909 - Auschwitz 30 september 1942

Van de vijf overige kinderen, Levij Barend, Elisabeth, Aäron, Joseph en Sophia, werden Levij Barend en Sophia en de leden van hun gezinnen ook slachtoffers van de Holocaust.

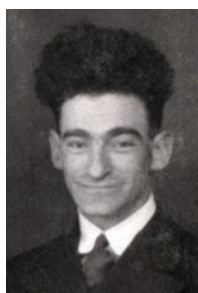
De zes stenen worden in het trottoir voor Koningstaat 60 in twee rijen geplaatst, zoals bijgaande foto's:

1

2

3

4

5

6

De portretfoto's van Barend, Hester, Salomon, Carolina, Simon en Jacob zijn uitsneden van een foto uit 1932 van het hele gezin van Barend en Hester van Hoorn – Italiaander uit de privécollectie van de familie Mostert, en bewerkt door Remco Filippo.

Wie waren zij?

1. Barend van Hoorn (Den Haag 5 maart 1870 - Sobibor 14 mei 1943)

Barend trouwde op 11 mei 1892 op 22-jarige leeftijd met Hester Italiaander. Hij was arbeider, later koopman, fruit- en groentehandelaar. Op 71e jarige leeftijd verhuisde hij om nog onbekende redenen naar Leiderdorp. Na zijn arrestatie in 1943 kwamen Barend met zijn vrouw eerst in Vught terecht voordat ze op 8 mei 1943 op transport werden gesteld naar Westerbork. Ze werden allebei op 14 mei 1943 vergast in Sobibor.

2. Hester Italiaander (Den Haag 24 april 1866 - Sobibor 14 mei 1943)

Hester Italiaander was dienstbode toen ze trouwde met Barend van Hoorn. Het echtpaar ging wonen op de Gedempte Gracht in Den Haag, waar tussen 1893 en 1909 hun negen kinderen werden geboren. Vijf van hen trouwden en verlieten het ouderlijk huis. Hester en Barend verhuisden op 26 april 1941 met hun vier ongehuwde kinderen naar Leiderdorp, waar ze op 11 mei 1942 hun vijftigjarig huwelijksfeest vierden. Hester werd samen met haar man en dochter Carolina in april 1943 opgepakt en gedeporteerd naar Vught en Westerbork. Ze werd op 14 mei 1943 in Sobibor vergast.

3. Salomon van Hoorn (Den Haag 12 september 1900 - Auschwitz 30 september 1942)

Salomon was loopknecht en werd samen met zijn broers Simon en Jacob opgepakt en via Westerbork gedeporteerd naar Auschwitz, waar hij op 30 september 1942 werd vergast. Hij was toen 41 jaar.

4. Carolina van Hoorn (Den Haag 9 januari 1903 - Auschwitz 24 september 1943)

Carolina was werkzaam geweest als inpakster in een sigarettenfabriek in Den Haag op de hoek van de Wagenstraat en de Gedempte Gracht, waar de familie Van Hoorn jarenlang woonde. Carolina werd op 22 april 1943 afgevoerd naar Vught en vandaar op 16 september naar Westerbork. Deportatie naar Auschwitz volgde, waar ze op 24 september 1943 werd omgebracht. Zij was toen 40 jaar.

5. Simon van Hoorn (Den Haag 5 november 1906 - Auschwitz 30 september 1942)

Van Simon is bekend dat hij leerlingvormer was in waarschijnlijk een metaalgieterij. Op het moment dat hij en zijn broers Salomon en Jacob werden opgepakt was hij magazijnbediende. Hij en zijn broers werden op 30 september 1942 in Auschwitz vermoord. Hij was toen 35 jaar.

6. Jacob van Hoorn (Den Haag 28 augustus 1909 - Auschwitz 30 september 1942)

Jacob was loopjongen. Hij werd met zijn broers Salomon en Simon opgepakt en gedeporteerd naar Auschwitz, waar hij op 30 september 1942 werd vermoord. Hij was toen 33 jaar.

Plaatsing van de Stolpersteine

Op zaterdagochtend 9 september zullen om 11.00 uur voor Koningstraat 60 Stolpersteine voor deze zes gezinsleden worden gelegd. Als belangstellende kunt u daarbij aanwezig zijn. Nabestaanden van de familie en de Leiderdorpse wethouder van Cultuur, Henk Romeijn, zijn aanwezig. Tijdens de plechtigheid zal Claudia Thunnissen stilstaan bij de lotgevallen van de familie. Nadat de stenen zijn geplaatst is er gelegenheid om een bloem of - naar Joods gebruik - een steentje bij de Stolpersteine te leggen. In de oude Gemeenteschool aan de Kerklaan kunt u tussen 12.30 en 13.00 uur een korte lezing van Claudia Thunnissen bijwonen over de geschiedenis van de Joden in Leiderdorp.

II. Historie vlakbij Huis Jaargang 2023

OVERZICHT ARTIKELEN VAN 2023

2023	januari	De geschiedenis van het Tielemanslaantje	Peter Diebels
2023	februari	Dwars door Leiderdorp	Peter Diebels
2023	maart	Leiderdorp in 1888 deel 1	Bob Reidsma
2023	april	Middenstraat en Dr. Van Rhijnstraat in Leiderdorp	Peter Diebels
2023	juni	Leiderdorp in 1888 deel 2	Bob Reidsma
2023	juli	Leiderdorp in 1888 deel 3	Bob Reidsma
2023	september	Het Weeshuis van Leiderdorp	Peter Diebels
2023	oktober	De burgemeesters van Leiderdorp 1813 - 2023	Peter Diebels
2023	november	De Lange Akker	Peter Diebels

De geschiedenis van het Tielemanslaantje

De aquarel 'Even voor 't raadhuis' van Jan Elias Kikkert uit ca. 1880 met het Tielemanslaantje en de Kalkwatering. **Foto: Erfgoed Leiden e.o.**

do 26 jan, 09:00

Waar lag het Tielemanslaantje in Leiderdorp? Die vraag kreeg het Leiderdorps Museum naar aanleiding van de vorige aflevering van deze rubriek die verscheen op 21 december 2022. Aanleiding voor Peter Diebels om in de geschiedenis van dit lang verdwenen straatje te duiken.

In de vorige aflevering van Historie Vlakkbij Huis ging het over het Leiderdorps werk van de Leidse schilder en tekenaar Jan Elias Kikkert (1843-1925). Op de daarbij geplaatste potloodtekening uit 1875, die ook hier onder staat, kijk je via de brug over de Kalkwating de Hoofdstraat in. Op deze tekening is ook het begin van het Tielemanslaantje te zien. Het straatje loopt langs de Kalkwating – die halverwege de vorige eeuw werd gedempt - en loopt tussen het tolhuisje links naast de brugleuning en het gebouw daarachter, het raadhuis, door.

Het Tielemanslaantje vormde dus het begin van wat nu de Berkenkade heet en eindigde op de plek waar nu Stichting Muziekonderwijs Leiderdorp is gevestigd, Berkenkade 7.

‘Speeltuin’

De oudste vermelding van het laantje dateert uit 1727 en betreft de verkoop van een ‘speeltuin’ met woonhuis op 18 maart 1727 door Jacobus van Weroe aan Jan Janszn. van Rijn. Veel stedelingen hadden in de 17e en 18e eeuw een (speel)tuin met daarop een kleine woning om te recreëren aan het water en in de frisse buitenlucht. Deze speeltuin met woning was gelegen “in de Tielemanslaan in de Kerkbuurt” en kostte Van Rijn 120 gulden. Waar de naam Tieleman vandaan komt is (nog) niet duidelijk.

Pas in 1864 komen we de naam weer tegen als een huis met erf, werkhuis en tuin aan het Tielemanslaantje te koop wordt aangeboden. De koper van de kadastrale percelen 805 en 806 is de heer Albert Christiaan Smit, die in 1867 wordt benoemd tot gemeentesecretaris als opvolger van de heer mr. Pieter Glaudius Hubrecht, die van 10 mei 1829 tot 1 mei 1867 burgemeester en secretaris van Leiderdorp was.

Raadhuis

Sinds 1846 huurde de gemeente de twee voorkamers van het huis van Hubrecht bij de Doesbrug om te gebruiken als Regtkamer en secretarie. Toen Hubrecht na zijn aftreden niet bereid bleek om zijn woning te blijven verhuren of te verkopen aan de gemeente moest men elders een raadhuis zien te vinden. De

nieuwe gemeentesecretaris Smit droeg de oplossing aan door zijn huis in de Kerkwijk, “op het Tielemanslaantje, omtrent het Leijdendorpsche Hek” aan zijn eigen werkgever te koop aan te bieden. In 1868 werd de koop bezegeld en werd het pand

voor 6.000 gulden door de firma Splinter verbouwd tot raadhuis, zodat er op 22 oktober 1868 de eerste raadsvergadering kon plaatsvinden.

Naast het raadhuis stonden enkele huisjes. Een paar van deze panden zijn afgebeeld op een ander werk van Jan Elias Kikkert, een aquarel met de titel ‘even voor ’t Raadhuis’, dat hij waarschijnlijk rond 1880 heeft geschilderd (afbeelding bovenaan dit artikel).

Uit het werk van mevrouw Rita Pieterse-Zwetsloot komen we te weten dat de eerste twee huisjes aan het begin van de 20e eeuw bewoond werden door de familie Zwaan en de weduwe Van Egmond en werden afgebroken voor de bouw van de brandweergarage aan de Berkenkade. In het derde huisje woonde de familie Van der Kwaak, waarvan de vrouw des huizes bekend was als baker. Later werden achter deze drie huizen nog drie woningen gebouwd, die er nu nog steeds staan als Berkenkade 4, 5 en 6.

Omgedoopt

Pas in december 1929 besluit het college van B&W het laantje achter het raadhuis officieel de naam ‘Tielemanslaantje’ te geven en werden de adressen Tielemanslaantje 1 tot en met 6 officieel geregistreerd. In de gemeentegids van Leiderdorp van 1932-1933 staat een kaartje van het centrum waarin ook de straatnamen van diverse geplande straten voorkomen (zie afbeelding onderaan dit artikel). Hier staat het Tielemanslaantje met in het verlengde de Plataankade. Deze straatnaam is er nooit gekomen, want op 13 april 1934 besluit de gemeenteraad om het laantje te verlengen tot de net gereed gekomen Acacialaan. Kort daarna krijgt dit nieuwe deel de naam ‘Berkenlaan’ als een bouwvergunning afgegeven wordt voor 6 woningen. De Leidse muzikleraar Johannes Noordanus betreft op 1 juni 1935 zijn nieuwe woning aan de Berkenlaan 1, maar als de gemeente op 1 juli besluit het Tielemanslaantje en Berkenlaan om te dopen tot Berkenkade, moet Noordanus een advertentie plaatsen om

zijn vrienden en bekenden te laten weten dat hij nu op het adres Berkenkade 8 woont.

Sindsdien is de Berkenkade zelf maar weinig veranderd. De oude brandweerkazerne verdween voor een nieuw gebouw tot ook dit moest plaatsmaken voor nieuwbouw van het Waterschap en naast de kazerne was ook korte tijd een reinwaterkelder. De meest zichtbare verandering is uiteraard de in 1964 aangelegde Stierenbrug en de Persant Snoepweg die op de plek van de Kalkwating kwam te liggen.

Tekst: Peter Diebels

Leiderdorp in 1888 deel 1

Inleiding

In het jaar 1888 heeft de gemeente Leiderdorp een adresboek uitgegeven. De titel van het boekje is: "ALGEMEEN ADRESBOEK van de gemeente LEIDERDORP" met daaronder de vermelding "*eerste jaargang*". Dit kan betekenen dat het adresboekje de eerste "*gemeentegids*" is die ooit uitgegeven is. Het boekje geeft leuk inzicht in het Leiderdorp van 1888, haar bestuur, de organisaties, de inwoners en de bedrijvigheid.

Straten in Leiderdorp

Hoewel Leiderdorp groter was dan tegenwoordig, is het aantal straten een stuk minder. In 1888 telde het dorp 28 straten tegen circa 230 straten nu.

De straat of in feite een dijk die er uitspringt is de Lage Rijndijk. Deze weg langs de Oude Rijn beslaat de huidige Lage Rijndijk vanaf de Zijlpoort tot aan de Spanjaardsbrug, de Van der Valk Boumanweg, Ockenrode, de Hoofdstraat en de Achthovenerweg.

De Lage Rijndijk begon in de wijk Achthoven bij de grens met Koudekerk met huisnummer A5. De A staat voor de wijk Achthoven. De adressen in deze wijk lopen van A5 tot en met A74 met in het totaal 25 adressen waarbij aangetekend dat sommige adressen meerdere bewoners kende. De nummering sluit, zoals met meer straten, niet altijd aan.

De Lage Rijndijk gaat verder in het Doeskwartier, wijk D, met Lage Rijndijk nummer D1 en loopt tot en met Lage Rijndijk D 124. In totaal 42 adressen om vervolgens door te gaan in de Kerkwijk. Het eerste adres in deze wijk is Lage Rijndijk K1 en loopt tot en met Lage Rijndijk K124. In totaal 50 adressen.

Doeswijk eind 19de eeuw

Zicht op Lage Rijndijk en Spanjaardsbrug

De laatste wijk richting Leiden is de wijk Z, Zijldijk. Dit deel loopt door tot aan de Zijlpoort c.q. Herensingel met in totaal 44 adressen. In totaal telde de Lage Rijndijk 159 adressen. Het is niet duidelijk of in het adresboek adressen overgeslagen zijn omdat regelmatig een aantal huisnummers worden overgeslagen.

De Lage Rijndijk vormt een groot deel van de grens van Leiderdorp. De grens met Leiden gaat verder met de Herensingel en vervolgens de

Maresingel om bij de Haarlemmerweg naar het noorden te gaan. De bebouwing houdt op als de Haarlemmerweg de Stinksloot bereikt, die de grens met Warmond vormt.

Sloeg men aan het begin van de Lage Rijndijk, nabij de Zijlpoort, linksaf dan kwam men op de Zijlsingel die liep tot Nieuwe Rijn. Linksaf begon de Rijnkade die het zuidelijke deel van het Waardeiland vormde. In 1888 was het Waardeiland Leiderdorps grondgebied en te zien op de topografische kaart bestond het voornamelijk uit warmoeslanden, ook tuinbouwgronden genoemd.

Beroepen in Leiderdorp

Het "ALGEMEEN ADRESBOEK" vermeldde achter de namen van inwoners, ook hun beroep. De agrarische beroepsgroep met daarin veehouders, warmoezeniers, tuinmannen en bloemkwekers vormde de grootste beroepsgroep met 22%. Handwerklieden waaronder metselaars, timmerlieden, zeilmakers en pottenbakkers waren in aantal de tweede beroepsgroep met 16% van het totaal aantal beroepen. De middenstand vertegenwoordigde 10% en even groot was de groep personen in de adresgids die geen beroep hadden. Weduwen en één weesvader kregen een aparte vermelding. De sector overheid met voornamelijk personen werkzaam voor de gemeente was met 2% een kleine vertegenwoordiging.

Sommige beroepen die in de gids vermeld staan zijn verdwenen. Zo telde Leiderdorp 11 "Kleederbleeksters", inwoners die voor derden het witgoed bleekten door ze op grasvelden te leggen. De zon deed de rest. In Leiderdorp woonde ook een "Copiist", iemand die teksten overschreef of tekeningen overtekende. Dat Leiderdorp aan de Rijn lag is terug te zien in het aantal beroepen van met het water te maken heeft. Er waren negen scheepsmakers, één zeilmaker, zeven schippers en drie gezagvoerders van schepen.

Twee kleederbleeksters

Bijzondere panden

Het is lastig om aan de hand van het ADRESSENBOEK panden te traceren die nu nog in Leiderdorp staan. Hoewel veel woningen uit 1888 nog aanwezig zijn, heeft de omnummering voor onduidelijkheid gezorgd. Een kaart van Leiderdorp met daarop de huisnummers is nog niet gevonden.

In de Bruggestraat worden twee panden vermeld met de nummers 49 en 62. Dit kunnen de huidige woningen Bruggestraat 1 en 2 zijn. De bewoner van Bruggestraat 62 had als beroep “koffiehuishouder, brugpachter en koopman in brandstoffen”. Burgemeester van Geer woonde in de Kerkwijk aan de Lage Rijndijk K101. Dit is niet het pand Hoofdstraat 59, dat pas rond 1900 als burgemeesterswoning is aangekocht.

De fabrikanten bieden enige houvast met betrekking tot hun adres. De Stoomoliefabriek Sillevius & Rutten lag aan de Lage Rijndijk K 15. Op deze locatie, de hoek van Ockenrode en de Van der Valk Boumanweg, staat nu het flatgebouw Het Rosarium. De heer P. Boot van de scheepswerf Boot woonde aan de Lage Rijndijk Z345. Het adres van deze woning is nu Van der Valk Boumanweg 236. De firma Hoos, steenfabrikant en eigenaar van de steenfabriek Zijloord, was gevestigd op de Zijldijk 358. Dat is nu de hoek van de Splinterlaan met de Zijldijk.

Een klein ALGEMEEN ADRESBOEKJE kan veel inzicht geven in het Leiderdorp van 1888.

Bob Reidsma, 22 juni 2023.

Bronnen: De ALGEMEEN ADRESBOEK van de gemeente LEIDERDORP 1888 en het ELO, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, tekening kledenbleeksters gemaakt door J. van Looij.

Dwars door Leiderdorp: Een korte geschiedenis van de Dwarswatering

do 2 mrt., 10:18

Deze maand starten het Hoogheemraadschap van Rijnland en de gemeente Leiderdorp met de versterking van de kades van de Dwarswatering in de Munnikken-, Zijllaan- en Meijepolder tussen de Oude Spoorbaan en de Grotiuslaan. Over een lengte van ruim 1 kilometer wordt deze Meijepolderdijk opgehoogd en versterkt. In deze aflevering, in van Historie Vlakbij Huis een korte geschiedenis van de Dwarswatering en de dijken die langs dit water zijn aangelegd en er al meer dan 600 jaar voor zorgen dat Leiderdorp droge voeten houdt.

De Meijepolderdijk loopt langs de 'Dwars' – officieel Dwarswatering -, een door monniken van klooster Engelendaal in de middeleeuwen gegraven water dat de verbinding vormt tussen de Does en de Zijl. Samen met de Oude Rijn vormen deze waterwegen een blauwe ring om het Leiderdorp heen. Eeuwenlang lag het grootste deel van Leiderdorp binnen deze ring; pas in de jaren '70 van de vorige eeuw groeide de bebouwde kom aan de noordoostzijde van de Dwars door de aanleg van sport- en recreatiepark De Bloemerd, gevolgd door woningbouw in de Leyhof en Driegatenbrug.

De exacte datum waarop de Dwarswating is gegraven is onbekend, maar zal vermoedelijk aan het eind van 14e eeuw, begin 15e eeuw liggen. In de archieven van de kloosters van Leiden en omgeving is geen bewijs te vinden van het graven van de Dwars, maar bekend is dat monniken in de middeleeuwen veel energie staken in het graven van sloten en weteringen ten behoeve van het ontginnen van land. Waarschijnlijk zijn het de monniken uit Leiderdorp die voor het verbinden van de Does en de Zijl zorgden.

Klooster

In 1369 krijgen de broeders grond geschonken door Willem van der Made en Daniel Bruine om een klooster te kunnen stichten. Het zou nog tot 1396 duren vooraleer Pieter van der Poel met de daadwerkelijke bouw van wat later klooster Engelendaal ging heten begon, nadat hij toestemming had gekregen van de pastoor van Leiderdorp, de proost van Sint Pancras (Hooglandse kerk) te Leiden en hertog Aelbrecht van Beieren. Het klooster lag op de plek waar zich nu het Munnikenpark bevindt ten zuiden van verpleeghuis Leythenrode en waar tot 1965 boerderij Engelendaal stond. Vanuit het klooster zorgden de monniken voor het inpolderen van het land tussen de Does, de Ommedijk en de Dwarswating en creëerden zo de polder die vanaf 1457 de Munnikenpolder ging heten.

De eerste vermelding van de Dwarswating vinden we in een akte uit 1402, waarbij ene Willem Foytgen voor de schepenen van Leiden verklaart aan het klooster van de Regulieren te Leiderdorp grond te hebben verkocht gelegen in de Vievennen tussen het klooster en de Dwarswating. Ook uit daaropvolgende jaren bestaan er diverse akten waarin de Dwarswating wordt genoemd.

Molens

De oudste vermelding van de Munnikenmolen dateert uit 1421. Deze molen bemaalde de gelijknamige polder en sloeg het overtollige water over naar de Dwarswating. In de 16e eeuw stond er ook in de Zijllaanpolder een molen. Deze Zijllaanmolen brandde begin 1682 af, waarna de ingelanden – grondeigenaren - van de polder op 28 maart 1682 toestemming kregen om hun polder samen te voegen met de Meijepolder en op de plaats van de verwoeste molen een nieuwe molen voor beide polders te laten bouwen.

In de nacht van 27 op 28 april 1703 brandde ook deze molen af en ontwierp molenmaker Jan van der Meyden het bestek voor een nieuwe wipmolen, die door de Leiderdorpse molenmaker Dirck Symonsz. van Zuyden op 17 augustus van datzelfde jaar werd opgeleverd.

Op 23 maart 1850 kreeg het polderbestuur vergunning om de inmiddels bouwvallige wipmolen te vervangen door een achtkante molen. Deze werd iets noordelijker dan de bestaande wipmolen aan de Dwarswating geplaatst. De molenmaker moest de stenen die aan de oude molen zaten zowel in als boven de grond schoon afbikken, sorteren en bij de bouw van de nieuwe molen hergebruiken. De huidige molen pronkt nu nog langs de Dwarswating nadat er in de jaren '60 een grootscheepse reparatie plaatsvond.

Opknappbeurten

Het is trouwens niet de eerste keer dat de dijk langs de Dwars wordt opgeknapt. In de archieven van het hoogheemraadschap van Rijnland zijn veel

archiefstukken en kaarten te vinden van kleine en grote werken aan de kades. Vooral de

verbetering in 1877 laat zien hoeveel werk toen werd verzet.

Hopelijk zorgt ook het project uit 2023 ervoor dat de Leiderdorpers droge voeten blijven houden en kunnen sporten, wandelen en fietsen op de dijk en roeien, varen en zwemmen in de Dwars.

Tekst: Peter Diebels

Leiderdorp in 1888 deel 2

Inleiding

In het jaar 1888 heeft de gemeente Leiderdorp een adresboek uitgegeven. De titel van het boekje is: "ALGEMEEN ADRESBOEK van de gemeente LEIDERDORP" met daaronder de vermelding "eerste jaargang". Dit kan betekenen dat het adresboekje de eerste "gemeentegids" is die ooit uitgegeven is. Het boekje geeft leuk inzicht in het Leiderdorp van 1888, haar bestuur, de organisaties, de inwoners en de bedrijvigheid.

Hoe groot was Leiderdorp

Leiderdorp was in die tijd qua oppervlakte een stuk groter dan nu met een oppervlakte van 1.414 hectaren (14,1 km²). (2023 12,3 km²). De beschrijving van de gemeentegrenzen maakt dit nog duidelijker. De gemeentegrens wordt begrensd door Leiden "aan de Zijl, Heeren- en Maresingels", door Oegstgeest "aan de Haarlemmertrekvaart en de Stinksloot tussen de Stads- en Broekpolders". Vervolgens loopt de grens met Warmond

midden door *“den Boterhuispolder”* en vervolgens tussen *“de Achthovener- en Doespolders”*. De scheiding tussen *“de Achthovener-en Hondsdijkschen polder”* vormt de grens met Koudekerk. De Rijn en vanaf het punt waar deze zich in tweeën scheidt, de Nieuwe Rijn, vormt de grensscheiding met *“Hazerswoude en Zoeterwoude”*.

De inwoners

In Leiderdorp woonden 3518 personen waarvan 1726 mannen waren en 1792 vrouwen. Het merendeel van de inwoners, 65%, waren aangesloten bij de *“Nederduitsch Hervormde”* kerk of de *“Nederduitsch Gereformeerde”* kerk. Een kleiner, 30%, was aangesloten bij de *“Roomsche Catholieke”* kerk.

In het jaar 1887 vonden er 27 huwelijken plaats, werden 143 kinderen geboren en overleden er 77 personen.

Bestuurlijk Leiderdorp

Dat het algemeen kiesrecht nog niet bestond, blijkt uit het aantal stemgerechtigden. Slechts 291 inwoners mochten aan de Tweede kamer verkiezingen meedoen en 285 inwoners mochten de gemeenteraad kiezen.

Het gemeentebestuur bestond uit burgemeester G. van Geer, waar het *“van Geerplein”* naar genoemd is, en twee wethouders, de heren J.D. Speet en A. Parmentier. De gemeenteraad telden 10 leden, waaronder ook de burgemeester en de twee wethouders. De overige zeven leden waren *“notabelen”* uit het dorp, zoals o.m. raadslid J. Koning, steenfabrikant en L. Sillevius, de eigenaar van de stoomolie fabriek Sillevius en Rutte.

De gemeentelijke organisatie

De gemeentesecretaris was M. Splinter die naast zijn overheidsfunctie ook metselaar was. Ook was Splinter de Opperbrandmeester van de Leiderdorpse brandweer. De brandweer was opgedeeld in vier spuit teams met ieder twee brandmeesters en twee assistenten. De plaatselijke politie had de burgemeester als hoofd en het werk werd gedaan door twee veldwachters.

Onderwijs

In het lager onderwijs komen de namen van de burgemeester en wethouders terug in de

Singelschool rechts op de foto.

“Plaatselijke schoolcommissie”. Leiderdorp telde in 1888 drie lagere scholen. De Openbare of Gemeenteschool, het gebouw staat nog altijd in de Hoofdstraat. Dan was er de bijzondere school, de *“School met den Bijbel”*. Het

gebouw van deze school stond achter in de Hoofdstraat. Weinig bekend is de derde lagere school en dat is de Singelschool/Heilige Hartschool die heeft gestaan aan de Heerensingel. Leiderdorp strekte zich in die tijd uit tot de Leidse singels.

Gezondheidszorg

Dokter W.P. van Rhijn was de huisarts, de van Rhijnstraat is naar hem vernoemd en de vroedvrouw van het dorp was mevrouw P.Smit-Kooreman.

Kerken

De kerk nam een belangrijke plaats in in de gemeenschap. De namen van veel prominente inwoners zijn terug te vinden in de diverse commissies van de Nederlandsche Hervormde Kerk, denk daarbij aan de *“Ouderlingen”*, de *“Diakenen”*, het *“Kiescollege”*, de *“Kerkvoogden”*, en de *“Notabelen”* van de kerk. De Nederlandsche Gereformeerde Kerk kende een vergelijkbare inrichting.

De kerkbestuurders zijn ook terug te vinden in de welzijnsinstellingen in Leiderdorp, in het adresboekje genoemd de *“inrichtingen van weldadigheid”*. De bestuurder van het *“wees- en armenhuis”*, van de *“Kerkelijke kas”*, de vereniging *“Doreas tot verstrekking van Kleederen aan behoeftigen”* en het Parochiaal Armbestuur van de Roomsche Katholieke kerk.

Waterschappen

In 1888 telde Leiderdorp acht polders met ieder haar eigen waterschapsbestuur.

Het polderlandschap van Leiderdorp bestond toen uit de *“Slagh- of Groote en kleine stadspolder”*, *“Munnikenpolder”*, *“Zijlaan- en Meije Polder”*, *“Kalkpolder”*, *“Boterhuispolder”*, *“Achthovenerpolder”*, *“Boschpolder”* en *“Huis ter Doespolder”*.

Namen die we nog steeds tegenkomen maar nu zonder een eigen waterschapsbestuur. Alleen de *“Huis ter Doespolder”* kende geen bestuur want deze polder was eigendom van *“Wed. C. van Egmond & cons.”*. Burgemeester van Geer was voorzitter van drie van de Leiderdorpse waterschappen.

Het Hoogheemraadschap Rijnland bestond al wel en Leiderdorp was de Hoofdplaats van het 13de district met de heer W. Bos als hoofdingeland, lid van het algemeen bestuur van Rijnland.

Vervolg

Wie woonde waar in Leiderdorp is het onderwerp van het artikel van de maand april.

Bob Reidsma, 19 maart 2023.

Bronnen: De ALGEMEEN ADRESBOEK van de gemeente LEIDERDORP 1888 en het ELO.

Leiderdorp in 1888 deel 2

Inleiding

In het jaar 1888 heeft de gemeente Leiderdorp een adresboek uitgegeven. De titel van het boekje is: "ALGEMEEN ADRESBOEK van de gemeente LEIDERDORP" met daaronder de vermelding "eerste jaargang". Dit kan betekenen dat het adresboekje de eerste "gemeentegids" is die ooit uitgegeven is. Het

boekje geeft leuk inzicht in het Leiderdorp van 1888, haar bestuur, de organisaties, de inwoners en de bedrijvigheid.

Straten in Leiderdorp

Hoewel Leiderdorp groter was dan tegenwoordig, is het aantal straten een stuk minder. In 1888 telde het dorp 28 straten tegen circa 230 straten nu.

De straat of in feite een dijk die er uitspringt is de Lage Rijndijk. Deze weg langs de Oude Rijn beslaat de huidige Lage Rijndijk vanaf de Zijlpoort tot aan de Spanjaardsbrug, de Van der Valk Boumanweg, Ockenrode, de Hoofdstraat en de Achthovenerweg.

De Lage Rijndijk begon in de wijk Achthoven bij de grens met Koudekerk met huisnummer A5. De A staat voor de wijk Achthoven. De adressen in deze wijk lopen van A5 tot en met A74 met in het totaal 25 adressen waarbij aangetekend dat sommige adressen meerdere bewoners kende. De nummering sluit, zoals met meer straten, niet altijd aan.

De Lage Rijndijk gaat verder in het Doeskwartier, wijk D, met Lage Rijndijk nummer D1 en loopt tot en met Lage Rijndijk D 124. In totaal 42 adressen om vervolgens door te gaan in de Kerkwijk. Het eerste adres in deze wijk is Lage Rijndijk K1 en loopt tot en met Lage Rijndijk K124. In totaal 50 adressen.

Doeswijk eind 19de eeuw

Zicht op Lage Rijndijk en Spanjaardsbrug

De laatste wijk richting Leiden is de wijk Z, Zijldijk. Dit deel loopt door tot aan de Zijlpoort c.q. Herensingel met in totaal 44 adressen. In totaal telde de Lage Rijndijk 159 adressen. Het is niet duidelijk of in het adresboek adressen overgeslagen zijn omdat regelmatig een aantal huisnummers worden overgeslagen.

De Lage Rijndijk vormt een groot deel van de grens van Leiderdorp. De grens met Leiden gaat verder met de Herensingel en vervolgens de

Maresingel om bij de Haarlemmerweg naar het noorden te gaan. De bebouwing houdt op als de Haarlemmerweg de Stinksloot bereikt, die de grens met Warmond vormt.

Sloeg men aan het begin van de Lage Rijndijk, nabij de Zijlpoort, linksaf dan kwam men op de Zijlsingel die liep tot Nieuwe Rijn. Linksaf begon de Rijnkade die het zuidelijke deel van het Waardeiland vormde. In 1888 was het Waardeiland Leiderdorps grondgebied en te zien op de topografische kaart bestond het voornamelijk uit warmoeslanden, ook tuinbouwgronden genoemd.

Beroepen in Leiderdorp.

Het "ALGEMEEN ADRESBOEK" vermeldde achter de namen van inwoners, ook hun beroep. De agrarische beroepsgroep met daarin veehouders, warmoezeniers, tuinmannen en bloemkwekers vormde de grootste beroepsgroep met 22%. Handwerklieden waaronder metselaars, timmerlieden, zeilmakers en pottenbakkers waren in aantal de tweede beroepsgroep met 16% van het totaal aantal beroepen. De middenstand vertegenwoordigde 10% en even groot was de groep personen in de adresgids die geen beroep hadden. Weduwen en één weesvader kregen een aparte vermelding. De sector overheid met voornamelijk personen werkzaam voor de gemeente was met 2% een kleine vertegenwoordiging.

Sommige beroepen die in de gids vermeld staan zijn verdwenen. Zo telde Leiderdorp 11 "Kleederbleeksters", inwoners die voor derden het witgoed bleekten door ze op grasvelden te leggen. De zon deed de rest. In Leiderdorp woonde ook een "Copiist", iemand die teksten overschreef of tekeningen overtekende. Dat Leiderdorp aan de Rijn lag is terug te zien in het aantal beroepen van met het water te maken heeft. Er waren negen scheepsmakers, één zeilmaker, zeven schippers en drie gezagvoerders van schepen.

Twee kledenbleeksters

Bijzondere panden

Het is lastig om aan de hand van het ADRESSENBOEK panden te traceren die nu nog in Leiderdorp staan. Hoewel veel woningen uit 1888 nog aanwezig zijn, heeft de omnummering voor onduidelijkheid gezorgd. Een kaart van Leiderdorp met daarop de huisnummers is nog niet gevonden.

In de Bruggestraat worden twee panden vermeld met de nummers 49 en 62. Dit kunnen de huidige woningen Bruggestraat 1 en 2 zijn. De bewoner van Bruggestraat 62 had als beroep "koffiehuishouder, brugpachter en koopman in brandstoffen". Burgemeester van Geer woonde in de Kerkwijk aan de Lage Rijndijk K101. Dit is niet het pand Hoofdstraat 59, dat pas rond 1900 als burgemeesterswoning is aangekocht.

De fabrikanten bieden enige houvast met betrekking tot hun adres. De Stoomoliefabriek Sillevius & Rutten lag aan de Lage Rijndijk K 15. Op deze locatie, de hoek van Ockenrode en de Van der Valk Boumanweg, staat nu het flatgebouw Het Rosarium. De heer P. Boot van de scheepswerf Boot woonde aan de Lage Rijndijk Z345. Het adres van deze woning is nu Van der Valk Boumanweg 236. De firma Hoos, steenfabrikant en eigenaar van de steenfabriek Zijloord, was gevestigd op de Zijldijk 358. Dat is nu de hoek van de Splinterlaan met de Zijldijk.

Een klein ALGEMEEN ADRESBOEKJE kan veel inzicht geven in het Leiderdorp van 1888.

Bob Reidsma, 22 juni 2023.

Bronnen: De ALGEMEEN ADRESBOEK van de gemeente LEIDERDORP 1888 en het ELO, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, tekening kledenbleeksters gemaakt door J. van Looij.

Leiderdorp in 1888 deel 3

Inleiding

In het jaar 1888 heeft de gemeente Leiderdorp een adresboek uitgegeven. De titel van het boekje is: "ALGEMEEN ADRESBOEK van de gemeente LEIDERDORP" met daaronder de vermelding "eerste jaargang". Dit kan betekenen dat het adresboekje de eerste "gemeentegids" is die ooit uitgegeven is. Het boekje geeft leuk inzicht in het Leiderdorp van 1888, haar bestuur, de organisaties, de inwoners en de bedrijvigheid.

Wat gebeurde er in 1888

Het is interessant om uit te zoeken wat er in het jaar 1888 speelde in Leiderdorp. De belangrijkste bron om dit uit te zoeken zijn de kranten uit die tijd. Erfgoed Leiden en Omstreken heeft het "Leidsch Dagblad en de Leydse Courant uit dat jaar gedigitaliseerd. De nieuwsberichten uit Leiderdorp geven een beeld van wat er zich afspeelt.

Op 9 juli werden bewoners van de Heerenlaan “uit hun zoete slaap” gewekt door drie onbekende manspersonen die de beerputten op hun terreinen zonder toestemming aan het legen waren. In de ruzie die ontstond met de gewekte bewoners, werd een van hen onthaal op “een hoeveelheid van de opbrengst uit de beerput”. De Leiderdorpse politie moest de orde weer herstellen

Het was kennelijk warm in september 1888. Aan drie Leider dorpers werd een boete opgelegd voor het zwemmen op een zichtbare plaats binnen een afstand van 300 meter van een woning. De boetes bedroegen fl. 1 of één dag hechtenis.

In juni werden twee personen tot een vergelijkbare boete veroordeeld voor “het verwekken van burengerucht, waardoor de nachtrust kan worden verstoord”.

Gemeente nieuws.

Op 23 januari vond een openbare verpachting plaats, bij opbod en daarna bij afslag, van de heffing van tolgelden en jaaggelden aan het Zijlhek bij de Spanjaardsbrug. Dit voor een periode van vijf jaar Ook de heffing van bruggelden van passanten van de Spanjaardsbrug werd verpacht. Deze verpachting was voor drie jaar. Wat opvalt is dat de verpachting geschiedde door de gemeente Leiden terwijl het Leiderdorpse grondgebied betrof.

De pachter voor beide kavels werd de heer P.Koomen die daarvoor fl. 1720 en fl. 630,- per jaar betaalde.

Op 19 juli werd in de krant door uitgeverij De Breuk & Smits bekendgemaakt dat “de eerste jaargang van het Algemeen adresboek van de Gemeente Leiderdorp” nog nabesteld kon worden.

Klagen over de gemeente is van alle tijd. Op 29 augustus zond een Leiderdorper, met de meeste achting, een stukje in naar het Leidsch Dagblad, waarin hij zich beklagde dat het buiten de Zijlpoort in de gemeente Leiderdorp “des avonds, bij donker weer, er een grote duisternis heerste”. “Met vele onaangename ontmoetingen ten gevolge”; “men stoot telkens tegen een paal of er lopen mensen tegen elkander aan”. Dat komt omdat er nooit licht brandt. De inzender verzoekt de gemeente, “waar toch veel belasting wordt betaald” om eens aan verlichting te denken.

Op 5 november bericht het Dagelijks bestuur van Leiderdorp aan de gemeente Zoeterwoude dat overwogen wordt om in Leiderdorp een telefoonkantoor op te richten dat in verbinding staat met het hulpkantoor der posterijen. Doel van het kantoor is om de hoge bezorgingskosten van telegrammen te verminderen en om ingezetenen “het gemak te bezorgen van het telegrafeeren”. Leiderdorp wil dit samen met Zoeterwoude doen. Maar Zoeterwoude zag hier de noodzaak niet van in.

Op 12 oktober werd de heer mr. A.D. Van Assendelft de Coningh benoemd tot de nieuwe burgemeester van Leiderdorp. Een van zijn eerste daden betrof het inspecteren van een nieuwe brandspuit voor de gemeente Leiderdorp. “De spuit is van de nieuwste constructie en staat op een vierwielige wagen”. Met 40 meter slang en een “trompwiidte van 16 mm kan een hoogte van 20 a 22 meter worden bereikt”.

Bob Reidsma, 20 juli 2023.

Bronnen: De ALGEMEEN ADRESBOEK van de gemeente LEIDERDORP 1888 uitgegeven door De Breuk & Smits. Krantenberichten uit het archief van ELO.

Het Weeshuis van Leiderdorp

September 2023

Peter Diebels

Begin dit jaar kreeg het Leiderdorps Museum een vraag over de geschiedenis van het voormalige weeshuis in de Hoofdstraat en het beheer door het echtpaar Sweris. Een zoon van deze ‘vader en moeder’ van het weeshuis werd de latere directeur van Steenfabriek Ouderzorg de Ridder en Co en was bevriend met de vragensteller.

Voor mijn onderzoek naar het weeshuis las ik het hoofdstuk ‘Tot soelaas van wezen en armen uit ‘1200 jaar wonen. Leiderdorp aan jaagpad en snelweg’ en de bijdragen van Peter van der Meer in 2008 in deze rubriek en de passages die Martine Zoeteman aan het weeshuis wijdt in haar boek over Dorpskerk Leiderdorp 400 jaar. Afbeeldingen vond ik in het ‘Prentenboek van Leiderdorp’ van Rita Pieterse en in ‘Leiderdorp 1930 – 1980’ van Marleen Riool en Jan Snatersen. Aanvullende informatie vond ik in de archieven van onder andere de Hervormde kerk en de gemeente Leiderdorp en het historische krantenarchief van Leiden en omstreken dat via Erfgoed Leiden en omstreken is te raadplegen.

Geschiedenis

Al in de 17^e eeuw bestond er in – toen nog – het ambacht Leiderdorp een weeskamer, die was belast met het toezicht op het beheer van de bezittingen van minderjarige of ‘onmondige’ wezen. De weeskamer moest voorkomen dat familieleden de nagelaten bezittingen van de ouder(s) ten nadele van de kinderen ‘plunderden’. De weeskamer was dus een officiële (overheids)instelling. In 1622 hadden de burgemeester en regeerders van de stad Leiden de keur voor de weeskamer van Leiderdorp opgesteld. Leiden had na het beleg van 1574 het ambacht van Leiderdorp gekocht om zo meer invloed te hebben in de handel en wandel van deze buur.

De keur was een reglement waarin de werkwijze van de weeskamer stond en onder meer bepaalde dat op het moment dat een ouder met minderjarige kinderen kwam te overlijden de andere ouder of familielid dat bij de weeskamer meldde. Deze aangifte moest binnen een bepaalde tijd, variërend van veertien dagen tot één maand na overlijden, gebeuren en de aangever moest aangeven of de voogdij over de nagelaten minderjarige kinderen geregeld was. Ook de rechten en plichten van de voogd moesten goed geregeld zijn. Zo is er in het archief van de Leiderdorpsse weeskamer ook een model voor de ‘eed van de voogden’ uit 1622 bewaard. Pas na 1810 werden de taken van de weeskamer overgenomen door de nieuwe rechterlijke organisatie.

De weeskamer hield een administratie bij, die een belangrijke bron voor genealogisch onderzoek vormt. In deze zogenaamde weesboeken werden in chronologische volgorde de verschillende akten ingeschreven, die in het geval van Leiderdorp voor de jaren 1653 tot 1813 grotendeels bewaard zijn gebleven. Ook bevat het archief veel boedelrekeningen en -inventarissen, eigendomsakten of stukken uit een familiearchief.

Weeshuis

De weeskamer is dus niet hetzelfde als het ‘weeshuis’. Het weeshuis was de instelling waar weeskinderen werden ondergebracht, wanneer beide ouders waren overleden of de overblijvende ouder niet voor de kinderen kon zorgen. Een wees- en armenhuis stond onder leiding van een binnenhuisvader

en een binnenhuismoeder, die door de schout, de dominee en de armmeesters van de diaconie van Leiderdorp werden aangesteld. De in 1729 in Leiderdorp aangestelde vader Willem Andries Swanenburg en moeder Grietje van Bergen Henegouwen ontvingen samen een jaarlijks salaris van 81 gulden, aangevuld met een paar schoenen voor de vader en voor beiden een paar muilen en twee hemden. Als schoenen of muilen tussentijds reparatie nodig hadden betaalde het weeshuis dat, maar kapotte kleding moesten ze zelf herstellen met – gratis - sajiet en garen.

In het weeshuis hebben in al die eeuwen honderden kinderen verbleven. In de archieven zijn daarvan niet alleen hun namen terug te vinden, maar ook de correspondentie van hun ouders, voogden, regenten en overheden. Zoals vaak het geval was en is ging dat over geld: de erfenis, de betaling van onkosten, het innen van collecten gelden voor hun onderhoud. Inkomsten had het weeshuis uit schenkingen, legaten, collecten, maar ook uit de opbrengsten van verkoop en verhuur van onroerend goed en de verhuur van het veer aan de Doesbrug.

Een bijzonder document uit het weeshuisarchief is een rekest (verzoek) van de regenten van het arm- en weeshuis te Leiderdorp aan de Bewindhebbers van de Oost-Indische Compagnie om een gedeelte van het salaris van Frans Swanenburg te mogen ontvangen ten behoeve van het onderhoud van zijn drie in het weeshuis opgenomen kinderen. Aangezien de archieven van de VOC, die bij het Nationaal Archief berusten, doorzoekbaar zijn op alle personen die er ooit in dienst waren, heb ik deze Frans opgezocht. Uit het scheepssoldijboek van het schip Zoetelingskerke blijkt dat ene Francois van Swanenburg uit Leiden op 30 januari 1727 in dienst trad bij de VOC als soldaat om naar Azië te vertrekken. In het soldijboek is te lezen dat er in 1739 27 gulden van zijn gage is afgestaan 'aan het weeshuys van Leijderdorp als alimenterende de kinderen ...'. Uiteindelijk bleef Van Swanenburg tot 31 augustus 1748 voor de VOC werken.

Waar stond het weeshuis?

Het wees- en armenhuis stond aan de Hoofdstraat op nummer 58 (later nummer 60). In 1737 werd besloten tot uitbreiding door het naastgelegen pand aan te kopen, af te breken en te verbouwen tot één nieuw gebouw. Voor de bekostiging kreeg het weeshuis toestemming een collecte te houden, waarna de weeshuisvader met 5 wezen langs de deuren trok om de Leiderdorpers op te roepen te doneren. Met succes want op 4 juli 1737 haalde men een bedrag van 729 gulden en 11 stuivers op. Ter herinnering aan deze gulle gaven kwam een gevelsteen in het vernieuwde pand met de tekst: "Ter Gedagtenis van de Collecte gedaan den IV juli 1737. Voor Weezen en Armen van Huys en Goed ontbloot Wierd dit Gebou vergroot door gift van Klein en Groot. Zo lang men dit Geschrift in deeze Steen zal leezen Blyft Leiderdorpers Trou bij 't nageslagt gepreezen'.

Deze gevelsteen is na de sloop van het weeshuis bewaard gebleven en bevindt zich in het Leiderdorps Museum.

Gevelsteen in woning Hoofdstraat 60

Het weeshuis was nu flink uitgebreid en liep door tot aan het Jaagpad waar het de huisnummers 3 en 4 kende. Ook in de daaropvolgende jaren vonden er collectes plaats voor het onderhoud. In 1889 droegen de regenten van het weeshuis het pand – bestaande uit de huisnummers Hoofdstraat 60 en 62 en Jaagpad 3 en 4 - over aan de Hervormde gemeente van Leiderdorp, die het tot 1963 in eigendom had. Het werd gebruikt als waag voor het wegen van varkens, koeien en hooi en later werden er 4 woningen van gemaakt door houten schotten in de bestaande ruimte te plaatsen.

Een van die bewoners was mevrouw Van Tilburg-van Teylingen, die er vanaf 1940 met haar man en kinderen, waaronder de latere meester Van Tilburg, woonde. Juffrouw Van Teylingen, alias tante Jo, was na de oorlog actief voor de Stichting Leidse Diaconie. In de oorlog hebben er ook veel onderduikers voor korte of langere tijd gezeten. In 1963 kocht de gemeente de panden van de Diaconie en liet ze in 1968 slopen.

Binnenplein voormalige weeshuis

De burgemeesters van Leiderdorp 1813 - 2023

Op 14 november a.s. is de officiële installatie van mevrouw T.C.M. (Tjarda) Struik als vijftiende burgemeester van Leiderdorp. Een paar maanden geleden is zij al door de gemeenteraad voorgedragen en in september door de Koning benoemd. Tjarda Struik volgt Laila Driessen op, die 12 jaar geleden als eerste vrouwelijke burgemeester aantrad en in januari 2012 met haar werk voor de gemeente startte. Op 7 november is haar officiële afscheid in een buitengewone raadsvergadering en exact een week later zal de commissaris van de Koning, de heer Jaap Smit, in weer een buitengewone raadsvergadering aanwezig zijn om de nieuwe burgemeester te beëdigen. Beide raadsvergaderingen zijn openbaar en live te volgen, zodat iedereen getuige kan zijn van vertrek en komst van beide burgemeesters.

Hoe verliep de installatie van de eerdere burgemeesters van Leiderdorp en wie waren dat eigenlijk? In dit artikel aandacht voor de 14 burgemeesters die Leiderdorp in meer dan twee eeuwen hebben gediend.

Het begin

De in 1775 geboren **Charles Thomas van Goor den Oosterlingh** werd in juli 1813 benoemd tot president van de raad van Leiderdorp. De eerste jaren werd hij nog als schout of 'maire' betiteld, om pas vele jaren later met de officiële term 'burgemeester' aangesproken te worden. Van Goor den Oosterlingh was daarnaast ook secretaris van het lokale bestuur en bleef tot zijn dood in 1829 beide functies bekleden. Hij woonde met zijn vrouw Jeanette Theodore Paris op de buitenplaats Voordorp - het latere kindertehuis Huize Voordorp - aan de huidige Ockenrode.

Na zijn overlijden op 1 april 1829 werd **Pieter Gladius Hubrecht** (1805-1874) uit Leiden tot burgemeester van Leiderdorp benoemd. Ook Hubrecht vervulde naast zijn ambt als burgemeester nog veel andere bestuursfuncties, zoals die van regent van het Meermanshof in Leiden en was via zijn moeder Maria van Lelyveld ook eigenaar van de kalkbranderij in de Hoofdstraat.

De benoemingen van beide burgemeesters lezen we terug in de krantenberichten van die tijd. Zo ook de benoeming van de opvolger van de in 1867 gestopte Hubrecht, de in 1803 in Leiderdorp geboren **Gerrit van Geer**. De Leiderdorpers konden zich in de keuze van koning Willem III 'verheugen'.

Men schrijft ons uit Leiderdorp, dd. 1 Aug. het volgende. Bracht de tijding van het aftreden van den algemeen geachten Burgemeester Mr. P. G. Hubrecht verslagenheid in deze gemeente, naar het uitwendige toont de burgerij alhier, dat zij zich in 's konings keuze verheugt, en in den heer G. van Geer een waardigen opvolger van een alleszins waardig man verwacht.

Heden deed de nieuw benoemde Burgemeester zijne intrede

Van Geer was al jaren raadslid voordat hij werd geïnstalleerd en zou het burgemeestersambt tot 16 september 1888 vervullen. Een commissie van ingezetenen bood de toen 85-jarige Van Geer als afscheidsgeschenk een "gemakkelijken stoel en eene lichtkroon" aan, waar hij slechts kort van kon genieten, want hij overleed op 2 november 1888.

Zijn opvolger kwam weer 'van buiten'. **Adriaan Dirk van Assendelft de Coningh**, geboren in Bergen op Zoom op 12 april 1851, begon zijn loopbaan als commies-griffier bij de Tweede Kamer voordat hij in 1884 burgemeester van Hengelo werd. Vier jaar later al volgde zijn benoeming in Leiderdorp, waar hij tot 1902 zou blijven. Op 21 november 1888 was hij door enkele leden van de raad bij het station van Leiden opgehaald en in een rijtuig naar Leiderdorp gereden waar vanuit 'enkele woningen de vlag was uitgestoken'. Ondanks een ambtstermijn van 14 jaar is Van Assendelft de Coningh niet erg bekend meer in Leiderdorp. Zo is er geen straat of plein naar hem vernoemd. Dit in tegenstelling tot de naamgever van de Van der Valk Boumanweg.

Ook **Gerrit van der Valk Bouman** én zijn vrouw werden per open landauer van het station van Leiden opgehaald en feestelijk door hun nieuwe dorpsgenoten ontvangen. Bij de gemeentegrens waren er 'bouquetten' en een erewacht van 40 ruiters te paard en 40 berijders van versierde rijwielen. Achter de muziek van de schutterij van Leiden

ging deze stoet 'onder het gejuich van de menigte' naar het versierde raadhuis in de Hoofdstraat. Na de installatie volgde s 'avonds zelfs nog een vuurwerkshow. Van der Valk Bouman overleed 'in het harnas' op 2 februari 1928 op 70-jarige leeftijd, kort nadat hij zijn 25-jarig ambtsjubileum had gevierd.

Zijn opvolger **Klaas Brug**, geboren in Meppel in 1885, was al 10 jaar burgemeester op Marken toen hij solliciteerde naar de baan in Leiderdorp. Op 5 april 1928 kregen hij en zijn vrouw 'een blyde incomste' in Leiderdorp. Ditmaal ging de rit van Leiden naar Leiderdorp niet per koets, maar per auto. Op de afbeelding is de inhuldiging van Klaas Brug en zijn vrouw te zien. In zijn ambtsperiode maakte de gemeente de crisisjaren, de plannen voor de aanleg van een vliegveld en de Rijksweg en uiteraard de Tweede Wereldoorlog mee. Helaas overleed de burgemeester kort voor de bevrijding in april 1945, waarna wethouder **M.P. Splinter** 22 maanden de honneurs als burgemeester waarnam.

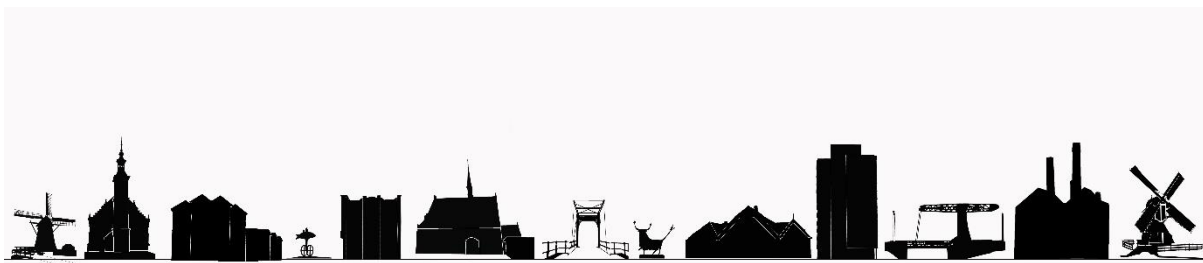
Na de oorlog

Op 1 augustus 1946 liep de Leiderdorpse bevolking massaal uit om hun nieuwe burgemeester, **Koert van Diepeningen** en zijn gezin welkom te heten. In diens 16-jarige ambtsperiode breidde het aantal woningen en daarmee ook het inwonertal van Leiderdorp zich sterk uit, waardoor Van Diepeningen ook wel als de 'bouwburgemeester' is aangeduid. In 1962 vertrok hij naar de gemeente Barneveld.

Zijn opvolger **Robert Marie Gallas** (1923 – 2005) woonde met zijn vrouw en kinderen in Rijswijk toen zijn benoeming bekend werd. Op 19 juni 1962 kwam het gezin per boot Leiderdorp binnenvaren en kreeg daarbij de nodige aandacht en geschenken. Na een 6-jarige ambtsperiode stapte Gallas over naar de gemeente Alphen aan den Rijn en werd hij opgevolgd door **Marinus van der Have**, die van januari 1969 tot zijn pensionering in mei 1985 de Leiderdorpse ambtsketen droeg. Daarna kwam **Andre Johannes Alphons Louis Bruggeman**, geboren op 1 juli 1930 en in 1976 benoemd tot burgemeester van Schipluiden. Zijn onverwachte overlijden in begin 1993 kwam als schok voor de Leiderdorpse bevolking.

Waren alle burgemeesters in de 19^e en 20^e eeuw van christelijke huize geweest en lid van een van de christelijke politieke partijen uit die tijd (ARP, CHU en later CDA), met de komst van **Michiel Zonneville** veranderde dat. Zonneville was de eerste VVD-burgemeester. Afkomstig uit Zeeland, ging hij studeren in Leiden om vervolgens als burgemeester naar Ameland te verhuizen. Als burgemeester van Leiderdorp keerde hij terug naar de Leidse regio om het werk van interim-burgemeester De Bruin over te nemen. Na drie termijnen van 6 jaar droeg hij het stokje over aan partijgenoot, **Laila Driessen**.

Leiderdorp

De

Lange Akker en haar bewoners

Peter Diebels

Vanaf 2 december a.s. is in het Leiderdorps Museum de expositie 'Keramik van Margreet Roorda' te zien. Margreet maakt haar werk in haar atelier 'De Lange Akker', gelegen aan de Persant Snoepweg aan de rand van de Heemtuin van park De Houtkamp. Over de geschiedenis van dit 'Hans en Grietje-huisje' en haar bewoners gaat deze bijdrage van Historie vlakbij Huis.

Het zomerhuisje van autohandelaar Kamsteeg

De geschiedenis van De Lange Akker begint voor de Tweede Wereldoorlog als Oegstgeestenaar Jan Kamsteeg besluit in Leiderdorp een zomerhuisje te bouwen voor zijn gezin. Het houten huis kwam te liggen aan het eind van een 260 meter lange strook grond, die vanaf de Munnikenweg de polder inliep. Deze 'lange akker' lag tussen de adressen Munnikenweg 1 en 2, ter hoogte van wat nu de kruising van de Van Diepeningenlaan en de Loevestein is en liep evenwijdig aan het huidige fietspad langs de Persant Snoepweg.

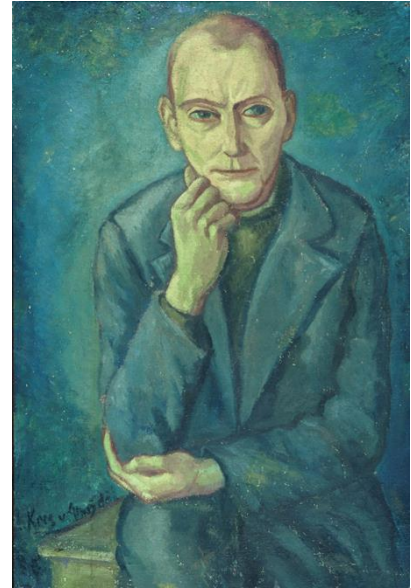
Advertentie Leidsch Dagblad 27 juni 1925

Jan Kamsteeg was automobielhandelaar in Oegstgeest en de grondlegger van het latere Kamsteegconcern. Geboren in Stompwijk in 1905 verloofde hij zich in 1925 met Truus Rijnsburger uit Leiderdorp, met wie hij twee jaar later in het huwelijk trad. Zijn vrouw was een dochter van Andries ('Lange Dries') Rijnsburger, veehouder op boerderij 'Engelendaal' aan de Munnikenweg 1. Deze 19^e - eeuwse boerderij stond op de plek van het voormalige klooster Engelendaal en grensde aan boerderij 'Bouw Lust' van de familie De Graaf, gelegen aan de Munnikenweg 2. Boerderij 'Bouw Lust' werd in de volksmond 'Munnikenbogaard' genoemd en kwam in de jaren '60 van de vorige eeuw in handen van de gemeente. Alle grond en opstallen van de familie De Graaf werden opgekocht ten behoeve van de woningbouw en de aanleg van De Houtkamp. De boerderij bleef gespaard van de sloop en in 1972 verkocht aan Piet Kouwenhoven, die er restaurant "In den Houtkamp" begon. Momenteel kennen we de boerderij beter als Brasserie Park.

Kamsteeg liet de lange akker beplanten met knotwilgen, zodat er een mooie laan ontstond. Leiderdorpers uit die tijd spraken dan ook wel over het Laantje van Kamsteeg. Het huisje kreeg de naam 'De Lange Akker', zoals op bijgaande foto uit 1944 met de drie kinderen van het gezin Kamsteeg is te zien. Het zomerhuisje werd ook na de Tweede Wereldoorlog nog enige jaren door de familie gebruikt.

Freek van Leeuwen

Vanaf 1953 betrok de socialistische schrijver, dichter en beeldend kunstenaar Frederik van Leeuwen De Lange Akker. Freek van Leeuwen was op 25 februari 1905 aan de Mareijk 32 in Leiden geboren als zoon van Gerrit van Leeuwen, kerkorgelbouwer in Leiderdorp en Wijntje Bruijn. Na een paar jaar MULO en een stageperiode bij een kleermaker kreeg hij een baan in een conservenfabriek en later een textiel fabriek. Hij werd lid van de Arbeiders Jeugd Centrale en begon zijn eerste gedichten te schrijven; in 1929 verscheen zijn eerste werk in 'Tijdsignalen'. In 1930 vertrok hij naar Antwerpen, toen hij tijdelijk werk vond bij de opbouw van de Wereldtentoonstelling en in de daaropvolgende jaren verbleef hij afwisselend hier of in Rotterdam. Het waren zijn meest productieve jaren. De oorlogsjaren bracht Van Leeuwen in Rotterdam door en ook

Literatuurmuseum. Schilderij van Freek van Leeuwen uit 1942, door Kees van Ameijden

in de jaren na de bevrijding werd het steeds moeilijker om zijn werk uitgegeven te krijgen al deed Van Leeuwen er ook weinig moeite voor. Pas vanaf het moment dat hij in Leiderdorp woont verschijnen enkele romans en een bloemlezing van zijn gedichten. Ook brengt hij tussen 1960 en 1962 twintig nummers uit van het tijdschrift *Bulletin van de Lange Akker*. Het zomerhuisje bleek tevens een ideale plek voor Van Leeuwen om te schilderen en te tekenen en voor een optimale lichtinval liet hij in de woonkamer het nog steeds aanwezige hoekraam plaatsen.

Vanaf 1962 ging het slechter met de gezondheid van Van Leeuwen en leefde hij in een zelfgekozen isolement als 'kluizenaar van de Lange Akker', zoals zijn vriend Jef Last hem noemde. Gelukkig kreeg hij vanaf 1 juli 1964 veel hulp van zijn vriendin Esther Velt, die hij in de oorlog in Rotterdam had leren kennen tijdens door haar man Jaap Kijzer georganiseerde illegale culturele avonden. Toen het Joodse gezin Kijzer-Velt moest onderduiken kon Van Leeuwen hulp bieden, nu nam Esther deze rol op zich. Uiteindelijk zou Freek van Leeuwen op 9 juni 1968 komen te overlijden.

Beheerderswoning en atelier

Al bij de aanleg van park De Houtkamp en het doortrekken van de Persant Snoepweg in de jaren zestig had de gemeente Leiderdorp overwogen om het huisje af te breken. Zo was de langwerpige akker die naar het huisje leidde al aangekocht, maar koos men er gelukkig voor om De Lange Akker te behouden en te integreren in De Houtkamp. Freek van Leeuwen kon er tot zijn dood blijven wonen en na zijn overlijden ging het huisje onderdeel uitmaken van de vanaf 1971 aangelegde Heemtuin. Na een kortdurende bewoning door krakers werd het kantoor en werkplaats van de beheerder van de heemtuin. Ruim 40 jaar lang was De Lange Akker een prachtige plek om te vergaderen, koffie te drinken, plantjes te kweken, voorlichting te geven en als startpunt voor rondleidingen te fungeren.

In 2011 betrokken de beheerders het gebouwtje van het Milieu Educatief Centrum vlakbij restaurant In den Houtkamp en moest een nieuwe bestemming voor De Lange Akker worden gevonden. Uiteindelijk koos de gemeente in 2012 voor het bedrijfsplan van Margreet Roorda en haar partner Jos Nijhof om van het huisje een keramiekatelier te maken, het te laten bijdragen aan de ontwikkeling van de Heemtuin en tot een podium voor diverse culturele activiteiten te ontwikkelen.

Na een grondige verbouwing verrichtte Wim Kanbier, de voormalige beheerder en ontwerper van de Heemtuin, op 6 juli 2013 de officiële opening van atelier De Lange Akker. Sindsdien staat het atelier open voor cursussen en bezoek en vormt het een prachtig rustpunt voor bezoekers van de Heemtuin. Ook maakt het al jaren deel uit van de exposities van Stichting Kunst in de Heemtuin, die er ook iedere zomer samen met Jos Nijhof gedichtenavonden organiseert. De Lange Akker is een belangrijke cultuurhistorische plek in Leiderdorp geworden en draagt bij aan de uitspraak van Wim Kanbier uit 2013: “Kunst en de Heemtuin, er is geen betere combinatie mogelijk dan dat”.

Vronkenlaan 46

Leiderdorp

Zie ook www.leiderdorpsmuseum.nl

